

DECLARAȚIA PRIVIND LIBERTATEA RELIGIOASĂ *DIGNITATIS HUMANAЕ*

Pr. lect. univ. Ștefan Lupu
Institutul Teologic Romano-Catolic, Iași

În formularea declarației Conciliului, prin libertate religioasă se înțelege refuzul oricărei constrângeri umane în ceea ce privește atitudinea omului în raportul său cu Dumnezeu. Din acest punct de vedere, trebuie îndepărtată orice răstălmăcire. Libertatea religioasă privește omul în calitatea sa de ființă ce trăiește în societate. El trebuie să se bucure de imunitate socială și civilă în materie religioasă. Dar această libertate religioasă nu dispensează de îndeplinirea propriilor datorii morale față de Dumnezeu: căutarea liberă a adevărului, fidelitatea față de adevărul descoperit, adeziunea la adevărul revelat de Cristos și la Biserica sa în măsura în care o cercetare sinceră ni le face cunoscute, ascultarea față de imperativele conștiinței. Nici una dintre aceste datorii nu este pusă în discuție de libertatea religioasă, care îi dă omului dreptul de a nu fi obiect de constrângere din partea unei instanțe omenești: individ, grupare socială, putere publică.

Un alt punct ce trebuie să rețină atenția este că, potrivit termenilor Declarației, libertatea religioasă constituie un drept al persoanei umane. Nu este, într-adevăr, din oportunism sau doar pentru exigențele actuale ale binelui comun că Conciliul revendică această libertate ce se bazează pe demnitatea persoanei umane, a cărei responsabilitate în căutarea adevărului constituie un drept și presupune obligații. Dumnezeu îi cere omului un asentiment liber și un răspuns bazat pe o convingere personală.

Declarația *Dignitatis humanae*¹ se compune dintr-o introducere și două capitole și este articulată după următoarea schemă.

În timpul nostru, oamenii devin tot mai conștienți de propria demnitate și cer să-și exercite propria libertate responsabilă în afara oricărui mijloc coercitiv. Ei cer, de asemenea, o delimitare a puterii publice, mai ales în ce privește valorile spirituale și religioase.

Conciliul, reflectând asupra acestei atitudini, meditează la tradiția Bisericii pentru a extrage noi elemente, în armonie cu cele deja posedate. Dumnezeu a revelat oamenilor calea mântuirii. Unica adevărată religie se află în Biserica Catolică. Toate ființele umane sunt datoare să adere la adevăr,

¹ Declarația *Dignitatis humanae* a fost aprobată de 2384 de părinți, la 7 decembrie 1965, cu 2308 de voturi pentru, 70 împotriva și 6 voturi nule.

pe măsură ce îl cunosc. Această datorie obligă conștiința și adevărul se impune în virtutea forței sale intrinsece.

Obiectul și fundamentul libertății

Ființele umane au dreptul la libertatea religioasă în sensul că trebuie să fie imune de orice constrângere, pentru ca nimeni să nu fie forțat să acționeze împotriva conștiinței, și nici să nu fie împiedicat să acționeze în conformitate cu ea. Acest drept se fundamentează pe demnitatea persoanei și trebuie să fie recunoscut de autoritatea civilă.

Omul primește imperativele legii divine prin conștiința sa, pe care este obligat să o respecte cu fidelitate. Exercițiul religiei constă în acte interne voluntare și libere, pe care natura socială a omului le cere să aibă manifestări comunitare. A nega exercitarea liberă a religiei este o injurie la adresa omului și a lui Dumnezeu.

Libertatea religioasă revine fiecărui individ și comunităților. Aceste comunități, doar dacă nu tulbură ordinea publică, au dreptul de a nu fi împiedicate în exercițiul credinței lor, în predică și în tot ce ține de expresia și realizarea crezului lor. Părinții au dreptul de a-și educa copiii conform propriei convingeri religioase, de a alege școlile și alte mijloace educative ce corespund credinței lor.

Este de datoria puterii civile să tuteleze drepturile omului; de aceea, a tutela libertatea religioasă este o datorie a societății. Societății civile nu-i este permis să impună mărturisirea sau negarea unui crez religios, și nici să facă discriminări între cetățeni, bazate pe rațiuni de credință. Orice drept este limitat de respectarea dreptului celuilalt. Autorității civile îi revine datoria de a-i proteja pe cetățeni față de dezordinile ce ar putea fi săvârșite sub pretextul libertății religioase. Societatea civilă va trebui să-și îndeplinească această datorie cu discreție, și nu în mod arbitrar și partizan, ci urmând norme juridice conforme cu obiectivul ordinii morale.

Doctrina libertății religioase își are rădăcinile în Revelație

Revelația face cunoscută demnitatea persoanei umane, arată respectul lui Cristos față de libertatea umană. Pe aceste fundamente se bazează doctrina Declarației *Dignitatis humanae*, care este, de altfel, în deplină corespondență cu libertatea proprie a actului de credință.

Faptul că oamenii sunt îndemnați să-i răspundă lui Dumnezeu liber și că nimeni nu poate fi obligat să îmbrățișeze credința împotriva voinței sale este un element fundamental al doctrinei catolice, conținut în cuvântul lui Dumnezeu și afirmat mereu de părinții Bisericii. Lui Dumnezeu i se datorează

un respect rațional și liber; de aceea, este potrivit naturii credinței să excludă orice formă de constrângere din partea oamenilor.

Chiar și față de Dumnezeu, oamenii sunt datori în conștiință, dar nu constrânși, să-l urmeze. Dumnezeu respectă demnitatea omului, și aceasta se vede, mai ales, la Cristos, care a invitat, a convins, dar nu a constrâns niciodată. El a recunoscut puterea civilă, dar a avertizat-o să respecte drepturile superioare ale lui Dumnezeu. De asemenea, apostolii au predicat în afara oricărei constrângeri, având respect și față de cei care erau în greșală, arătând că „fiecare dintre noi va da cont despre sine înaintea lui Dumnezeu” (*Rom 14,12*). Ei au recunoscut autoritatea civilă, dar nu au ezitat să o contrasteze, deoarece „trebuie să ascultăm mai degrabă de Dumnezeu decât de oameni” (*Fap 5,29*). Așa au făcut și martirii.

Biserica, pentru binele propriu și al societății civile, trebuie să fie liberă; libertatea este fundamentală în relațiile sale cu puterea publică. Biserica afirmă libertatea sa; a) pentru că este întemeiată de Cristos, de la care a primit misiunea de a predica; b) pentru că este o comunitate de ființe umane ce au dreptul de a trăi conform poruncilor credinței. Dacă există respectul față de libertatea religioasă, această libertate îi va fi recunoscută. Există așadar armonie între libertatea Bisericii și libertatea religioasă. În timp ce Biserica este datoare să predice evanghelia, creștinii sunt datori să o asculte și să o urmeze, dar și să lucreze, la rândul lor, pentru a răspândi și apăra adevărul.

Libertatea religioasă este aspirația omului de astăzi, recunoscută de cele mai multe Constituții și declarată în documentele internaționale. Nu lipsesc totuși regimuri care oprimă această libertate. Sfântul Conciliu îi invită pe toți să considere cât este ea de necesară, mai ales în situația actuală. Procesul actual de unire a familiei umane cere ca libertatea religioasă să fie tutelată juridic și să fie respectate drepturile și obligațiile supreme ale ființelor umane.